

4. Miro A. Evaluating Video. 1998. [Online, 10 March 2011]
5. <<http://skyscraper.fortunecity.com/networking/68/edtech/amber.html>>
6. School Curriculum and Assessment Authority (SCAA). In Graham S. Effective Language Learning.- Clevedon: Multilingual Matters Ltd., 1997.- 235 p.
7. Siraj-Blatchford J., Whitebread D. Supporting Information and Communications Technology in the Early Years.- Berkshire: Open University Press, 2003.- 136 p.
8. Watkins B. Television viewing as a dominant activity of childhood: A developmental theory of television effects // Critical Studies in Mass Communication.- Routledge, 1985.-Vol.2.-No.4.- P.323-337.
9. Williams B.T. What they see is what we get: Television and middle school writers // Journal of Adolescent and Adult Literacy. 2003.-Vol.46.-No.7.-P.547.

Summary

The author of the paper focuses on the use of situation comedies as an authentic video material in the process of language education, which main goal is to prepare students for effective communication in the target language. Moreover, the author points out benefits which learners - 'cultural producers' gain in real cultural context through humour. The development of social skills and competences has become an integrated part of modern education.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Долгош К.І.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

На сьогоднішній день проблема формування готовності студентів-міжнародників до іншомовного професійного спілкування є вельми актуальною. Це пов'язане з тим, що велика кількість українських підприємств співпрацює з іноземними партнерами. Індустріальний розвиток України відбувається за рахунок інвестицій інших країн, підприємствами яких управляють іноземні спеціалісти. Це означає, що фахівцям з міжнародних відносин потрібні не лише знання з спеціальних дисциплін, а й володіння іноземною мовою, оскільки основними компонентами співпраці є комунікація між партнерами, ведення ділової документації, укладання договорів. Тому перед вищими навчальними закладами стоїть питання підготовки фахівців готових до професійного іншомовного спілкування, що дозволить досягти максимального результату в їхній професійній діяльності.

Теоретичний аналіз наукових досліджень свідчить, що проблема формування у майбутніх фахівців з міжнародних відносин готовності до професійного іншомовного спілкування ще недостатньо досліджена як в теоретичному, так і в практичному аспектах, зокрема, не дістали ґрунтовного розкриття й обґрунтування зміст, форми, методи, засоби та педагогічні умови формування у студентів зазначеної готовності, які мають забезпечити якісну професійну іншомовну підготовку майбутніх фахівців.

При розробці проблеми формування готовності студентів до професійного іншомовного спілкування (яке ми розглядаємо як невід'ємний компонент їхньої професійної діяльності) ми спиралися на дослідження відомих науковців щодо структури „готовності до професійної діяльності загалом. І визначили питання, які потребували розгляду, а саме: визначення структури готовності до професійного іншомовного спілкування та її компонентів; визначення показників сформованості означеної готовності; вибір оптимальних умов для іншомовного професійного спілкування.

На сьогоднішній день проблема готовності до професійного іншомовного спілкування активно досліджується педагогами, психологами, лінгвістами тощо.

Особливо активізувались пошуки розв'язання згаданої проблеми у 90-х роках ХХ століття. Окремі аспекти іншомовного спілкування майбутніх менеджерів знайшли часткове висвітлення в працях І.Бермана, В.Борщовецької, Ю.Гапона, О.Деркача, Л.Жукова, С.Козака, В.Локшина, О.Романовського, С.Селівестрова, С.Старовойта та ін. У ракурсі розв'язання нашої проблеми викликають інтерес дослідження О.Бойка, Н.Бориско, В.Бухбиндера, Т.Ваколюк, В.Євтушка, Г.Китайгородської, С.Кожушко, Л.Морської, В.Стасюк, О.Тарнопольського, оскільки вони проводилися у процесі інтенсивного вивчення іноземної мови (Н.Бориско, Т.Ваколюк, Г.Китайгородська, Л.Морська) у процесі підготовки студентів економічного профілю (С.Кожушко, В.Стасюк, О.Тарнопольський). У дослідженнях названих учених простежується тенденція до зміни парадигми іншомовної підготовки студентів у вищих навчальних закладах.

Проведений аналіз наукової літератури з даної проблеми показав, що готовність від початку розглядалася як феномен соціально-ціннісної резистентності (опірності) людини до зовнішніх і внутрішніх впливів оточуючого середовища і пояснювалася в межах регуляції й саморегуляції поведінки людини [6, с. 288–290]. Згодом, з кінця 50-х років минулого століття, поняття готовності стало вводиться в теорію діяльності. Готовність пов'язували із реалізацією у професійній діяльності сформованого емоційно-вольового, інтелектуального, морально-психологічного потенціалу особистості. Під готовністю загалом розуміли первісну фундаментальну умову успішного виконання будь-якої діяльності, яка повинна формуватися і вдосконалюватися як самою людиною, так і системою зовнішніх чинників. Було встановлено, що стан готовності до діяльності розпочинається з постановки цілі та формується на основі потреб і мотивів. Далі відбувається розробка плану, установки, моделі діяльності. Наступний крок – людина починає втілювати „готовність” у предметні дії,

використовує засоби і способи діяльності, фіксує проміжкові результати діяльності, порівнює їх із поставленою метою, вносить корективи [4, с. 49–52]. Рушійною силою цього процесу є домінуючий мотив.

Готовність людини до праці науковцями розглядалася залежно від специфіки структури діяльності. Результати різнопланових досліджень сформуvalи і різні точки зору науковців щодо компонентів готовності. Одна з них представлена в роботах Р. Гаспарян, Е. Козлова, Л. Нерсесян, А. Пуні та інших: готовність формується через сукупність мотиваційних, пізнавальних, емоційних та вольових якостей особистості, спрямованості особистості на виконання певних дій; у конкретній ситуації має бути врахований загальний психофізіологічний стан, що забезпечує використання можливостей людини. З точки зору Я. Коломинського [5, с. 49] готовність визначається певним рівнем розвитку особистості, особистісною зрілістю (Авт.). У працях Б. Ананьева „готовність” до високопродуктивної діяльності в окремій галузі праці визначається як „прояв здібностей”. В. Крутецький розширює поняття готовності. Він пропонує називати готовністю до діяльності інтеграцію властивостей особистості, що включають і здібності, необхідні для виконання певної діяльності. М. Левітов трактує готовність як цілісне виявлення особистості та пропонує розглядати її формування на стику інтеграції психічних станів і властивостей особистості. На його думку психічні стани становлять вагому галузь внутрішнього світу людини і характеризують її психічну діяльність. Ним було дано визначення психологічної готовності до діяльності як особливий стан, що може бути довготривалим або короткочасним. Проаналізовано залежність такого стану від індивідуальних особливостей індивіда.

Активність дослідження „готовності” сьогодні викликана необхідністю співвіднести її з процесом формування фахівця нового зразка, готового розв’язувати складні проблеми розбудови нашої держави. Практична потреба і стимулювала виділення різних видів готовності: психологічну, науково-теоретичну, практичну, психофізіологічну, загальну і спеціальну тощо. У науковій літературі викристалізувалися два напрями дослідження: *теоретичний і практично-орієнтований* [4, с. 49–52].

У рамках теоретичного підходу пропонуються різні підходи до розробки методології проблеми. Та серед різних здебільшого використовують два традиційні підходи: *функціональний*, за якого готовність розглядається як психічний стан суб’єкта, що спрямовує його на задоволення потреби, як ознака установки, яка спостерігається в усіх випадках поведінкової активності суб’єкта та *особистісний*. У рамках особистісного підходу готовність розглядають як умову успішного виконання діяльності (Н. Кузьміна); як вибіркову, прогнозовану активність особистості на етапі її підготовки до діяльності (М. Дьяченко та Л. Кандибович); як регулятор діяльності (В. Ядов). В особистісному підході існує і друга складова готовності: інтегративні характеристики „готовності” особистості (комплекс якостей особистості; цілеспрямоване її вираження через переконання, погляди, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання,

вміння, навички, налаштованість на певну поведінку (Л. Квіткіна) сформовані установки, набуті знання, вміння, навички, досвід, характеристики і мотиви діяльності (М. Дьяченко та Л. Кандибович).

На наш погляд існує необхідність введення ще одного виду готовності до професійного іншомовного спілкування – „мобільної готовності”. Це готовність, яка дозволяє не тільки увійти в професійне середовище, а й впливати на його розвиток. Структура такої готовності вимагає включення компонентів, які формуються в результаті спеціальної підготовки та можуть розглядатися як можливість виявити стан готовності. Оскільки іншомовна професійна комунікація є лінгвістично організованою системою мовлення, що використовується фахівцями різних галузей для спілкування у ситуаціях, котрі безпосередньо чи опосередковано, через соціально-побутові стосунки пов’язані з діловою (організаційною, фінансовою, комерційною) активністю, зумовленою потребами професійної діяльності вважаємо, що мобільна готовність має дві складові: *готовність до праці* взагалі та *готовність спілкуватися іноземною у процесі співпраці* (*сприймати партнера, розуміти його психічний стан, мотиви діяльності, ментальність, особливості національної культури, дискутувати, переконувати, видозмінювати діяльність, запроваджувати власні ідеї*).

Перша характеризується психологічним змістом праці (інтенсивністю спрямованості на результат, мотивацією, цілями, суб’єктивною цінністю праці, навичками працювати). Готовність спілкуватися іноземною у процесі співпраці залежить від сформованості психологічної системи діяльності та психологічних характеристик суб’єкта діяльності (рівня домагань, мотивації, сформованого стилю діяльності та рівня організації особистісних властивостей суб’єкта діяльності).

Психологічний зміст готовності взагалі визначає когнітивний, комунікативний та ситуативно-орієнтаційний компоненти стану суб’єкта. Всі компоненти стану готовності мають різне функціональне навантаження на різних етапах формування і актуалізації підготовленості. Оскільки готовність це не тільки принципова можливість щось зробити, а і певний суб’єктивний зміст, її слід розглядати як системну єдність об’єктивного і суб’єктивного у всіх їхніх зв’язках, взаємодії та взаємообумовленості.

Другою, підпорядкованою до першої, складовою є „готовність до спілкування іноземною мовою, дискусії, переконання, відстоювання власної ідеї”. Вона включає практично-мотиваційний, змістовий та оцінювальний компоненти. Практично-мотиваційний компонент дає змогу виявити професійно значущу потребу фахівця у реалізації на практиці власних задумів, інтересів та мотиви здійснення професійної діяльності на належному рівні. Змістовий компонент передбачає сформовану систему знань, умінь та навичок професійної діяльності, суті та змісту мовленевої діяльності, розуміння ефективності її використання; оволодіння системою психолого-педагогічних знань на рівні їх практичного застосування; розвиненістю мисленневих процесів: аналізу, синтезу, порівняння,

моделювання тощо. Оцінювальний компонент забезпечує необхідний рівень розвитку рефлексивної активності, адекватну самооцінку тощо.

Ми вважаємо, що структура готовності до професійного іншомовного спілкування, з одного боку, має містити в собі усвідомлення і розуміння змісту професійної діяльності, з іншого – бачення себе у професійній ролі, усвідомлення своїх мотивів діяльності, здібностей, можливостей і бажання працювати ефективно, використовувати іноземну мову як засіб діяльності, отримувати задоволення як від процесу, так і від результату досягнень, спрямованість на самовдосконалення. Виходячи з таких міркувань структура готовності фахівця з міжнародних відносин до іншомовного спілкування включає: когнітивний, практично-мотиваційний, змістовий, комунікативний, ситуативно-орієнтаційний, оцінювальний компоненти.

Виходячи із змісту та структури готовності до професійного іншомовного спілкування ми визначили критерії та показники (засоби переконання) сформованості означеної готовності. Так як критерій є сукупністю основних ознак або властивостей, які розкривають рівень розвитку відповідної характеристики, ми співвіднесли їх із структурними компонентами готовності, назвавши їх однойменно. Показник завжди виступає мірилом, кількісною характеристикою конкретного прояву тієї чи іншої ознаки або властивості та розкриває їх сутність. До кожного критерію ми визначили такі вимірювачі. Критерії готовності до професійного іншомовного спілкування з деталізацією змістових показників подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Критерії та показники готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх фахівців з міжнародних відносин

Критерії	Показники
Когнітивний	пізнавальний інтерес; мисленнєві здібності (дивергентність, гнучкість, дискурсивність мислення, швидкість та оригінальність вербальних асоціацій); обсяг безпосередньої слухової пам'яті; обсяг оперативної пам'яті; кмітливість; швидкість розумового процесу
Практично-мотиваційний	структура ціннісних орієнтацій, спрямованість, мотивація досягнень, усвідомлення потреби оволодіння іншомовним професійним спілкуванням, рефлексивний аналіз власних комунікативних можливостей
Змістовий	професійні та загальні компетенції, індивідуальний стиль спілкування, розуміння змісту і суті професійної діяльності, знання організаційних умов її ефективного здійснення, вольові властивості
Комунікативний	уміння використовувати вербальні і невербальні засоби обміну інформацією; комунікативні якості ділового мовлення, врахування особливостей культури, ментальності партнера у процесі ділового спілкування, сформованість рефлексивно-емпатійних умінь,

Ситуативно-орієнтаційний	Уміння слухати, миттєво реагувати на пропозиції партнера, враховувати його психічний стан, уміння будувати план наступних дій, приймати рішення, адекватний рівень тривожності
Оцінювальний	самооцінка

Розглянемо кожен з них:

– *когнітивний критерій*. При визначенні когнітивного критерію ми враховували, що будь-який когнітивний акт повинен містити набуття, застосування і перетворення когнітивного досвіду. Здібності до набуття знань ми ототожнювали з навчуваністю, продуктивність застосування досвіду визначалася інтелектом, перетворення досвіду пов'язали з креативністю. А так когнітивний критерій виражається у особливостях розвитку індивідуальних пізнавальних процесів (мислення, пам'ять, пізнавальний інтерес), інтелекту, що сприяють збільшенню, розширенню словникового запасу, досвіду професійного спілкування;

– *практично-мотиваційний критерій* характеризується спрямованістю на мовленнєве самовдосконалення, оволодіння професійно орієнтованим іншомовним спілкуванням. Визначається творчою спрямованістю, сформованістю структури ціннісних орієнтацій, адекватним рівнем розвитку мотиваційної сфери: узгодженням рівнів претенсії та домагань, високим рівнем мотивації досягнень та рефлексивної активності.

– *змістовий критерій* включає сформованість професійних та загальних компетенцій, розуміння потреби, змісту і суті професійної діяльності, знання організаційних умов її ефективного здійснення, обізнаність із специфікою професійного іншомовного спілкування, усвідомлення умов його здійснення, вироблений індивідуальний стиль діяльності (спілкування) та вольові якості, що дозволяють його реалізовувати;

– *комунікативний критерій* визначався умінням встановлювати міжособистісні зв'язки, узгоджувати свої дії з діями партнерів, обирати оптимальний стиль спілкування в ділових ситуаціях, сформованістю рефлексивно-емпатійних умінь, що забезпечують швидку орієнтацію в ситуаціях суб'єкт-суб'єктної взаємодії, адекватним, неупередженим і точним сприйняттям особистісних властивостей та дій партнерів, розумінням їхніх мотивів та емоційних станів, індивідуальних особливостей, ментальності.

– *ситуативно-орієнтаційний критерій* – цілепередбачення, що виявляється в умінні моделювати студентами свою діяльність для вирішення завдань майбутньої професійної діяльності, вдосконалення умінь слухати, миттєво реагувати на пропозиції колеги, враховувати його психічний стан, уміння будувати план наступних дій, приймати рішення, обирати шляхи вирішення конкретних завдань з використанням нових підходів;

– *оцінювальний критерій* виявляється в самооцінці своїх можливостей, умінні адекватно поцінювати результати власної діяльності, самоаналіз результату.

Вище сказане дає можливість зробити висновки про те, що готовність фахівця з міжнародних відносин до професійного іншомовного спілкування не порівнюється до вільного володіння мовою та здатністю налагоджувати контакти з іноземними партнерами. Вона є важливим компонентом загальної компетентності фахівця, має складну структуру та включає: когнітивний, практично-мотиваційний, змістовий, комунікативний, ситуативно-орієнтаційний, оцінювальний компоненти.

Набути означеної готовності може тільки сам суб'єкт у процесі підготовки його як професіонала з міжнародних відносин. Для цього йому необхідні розуміння змісту і суті готовності до професійного іншомовного спілкування, сформована потреба до саморозвитку, самовдосконалення та мотивація з боку викладачів.

Література

1. Бойко О. В. Цілі, завдання і зміст формування готовності майбутніх магістрів військово-соціального управління у ВНЗ до управлінської діяльності / О. В. Бойко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць / редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ДОВ „Вінниця”, 2004. – Вип. 5. – С. 410–417.
2. Воробйова С. Структура, критерії і рівні готовності студентів до творчого рішення дидактичних задач / С. Воробйова // Рідна школа. – 2002. – № 4. – С. 42–45.
3. Гуцан Т. Г. Науково-теоретичний аналіз готовності майбутнього вчителя економіки до профільного навчання старшокласників [Електронний ресурс]: за даними Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції „Сучасний соціокультурний простір”. – Режим доступу: <http://www.intkonf.org/gutsan-tg-naukovo-teoretichniy>.
4. Дьяченко М. И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск : БГУ, 1976. – 175 с.
5. Коломінський Н. Л. Психологія педагогічного менеджменту: [навч. посібник] / Н. Л. Коломінський. – К.: МАУП, 1996. – 176 с.
6. Хьелл Л. Теории личности (Основные положения, исследования и применение) / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – [2-е изд.]. – СПб.: Питер Ком, 1998. – 608 с. – (Серия „Мастера психологии”).

Summary

The article presents the theoretical generalization and new vision of pedagogical problems in forming the readiness for professional foreign communication of future specialists in international relations. The notion of “the readiness for professional foreign communication” is defined as well as the subjects-matter is revealed, structural components, criteria, indices for the formation of the determined readiness are specified.